

Výstupy z workshopu v rámci semináře

Lokální ekonomika a participativní rozpočet

15. 1. 2013, 17.00–20.00

Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií
Joštova 10, Brno, učebna U41

Lektoři a lektorka:

Tomáš Tožička

(odborník na rozvojovou problematiku a jeden z koordinátorů kampaně Česko proti chudobě)

Eva Fraňková

(Katedra environmentálních studií, Fakulta sociálních studií, Masarykova univerzita)

Stanislav Kutáček

(finanční ředitel Ekologického právního servisu a zakladatel carsharingového sdružení
Autonapůl)

Seminář se konal v rámci projektu „Jde to i jinak: možnosti boje proti chudobě a odstraňování genderových nerovností“, který je financován z Operačního programu Vzdělávání pro konkurenceschopnost (OP VK) financovaného Evropským sociálním fondem (ESF).

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Výstupy workshop I. – Participativní rozpočet

Workshop vedl a zapsal Tomáš Tožička

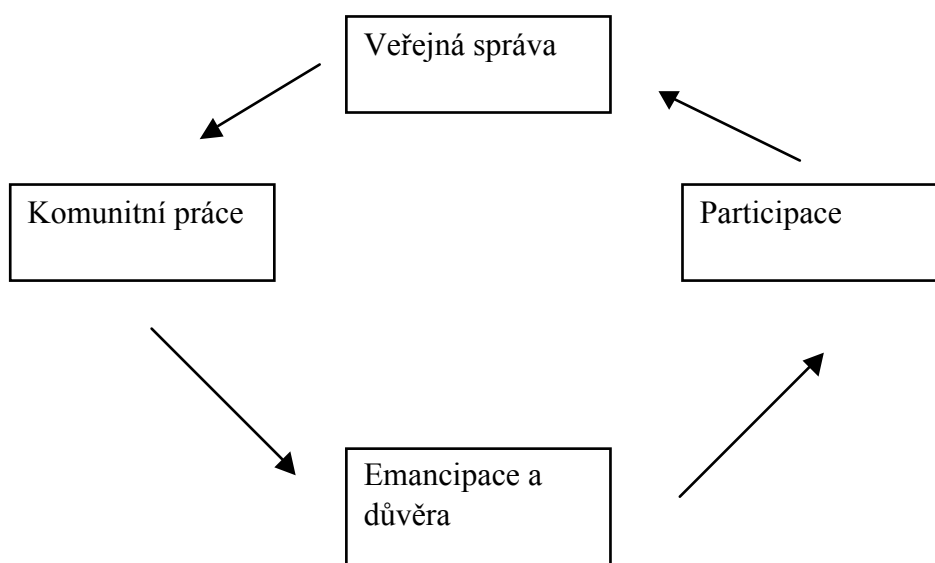
Diskuse na workshopu k participativnímu rozpočtu a širšího zapojení občanů do samosprávy obecně.

Účastníci se shodli, že zastupitelé a radní, kteří rozhodují o věcech obce, by měli být schopni více reflektovat přání, zkušenosti a znalosti občanů obce. Zkušenosti ovšem jasně ukazují, že i přes snahu některých zastupitelstev dosavadní nástroje komunikace s občany selhávají. Jde především o tzv. veřejná slyšení apod., kdy není vytvořen dostatečný prostor pro skutečně efektivní diskusi.

Proto je nutné hledat nové nástroje. Mnoho bylo již vyzkoušeno v zahraničí a bylo by dobré začít i u nás tyto techniky zavádět. Pro to by byla potřeba, aby byla možnost takové výuky na školách i na seminářích pro úředníky a zastupitele.

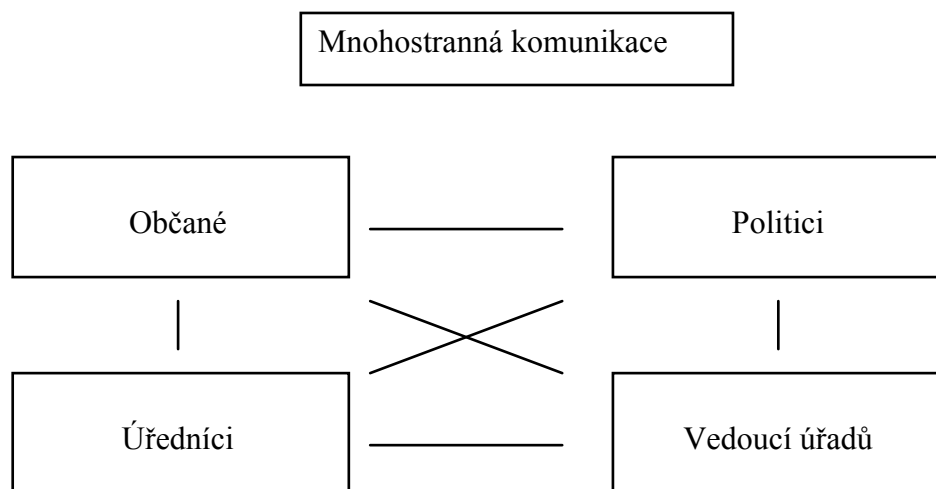
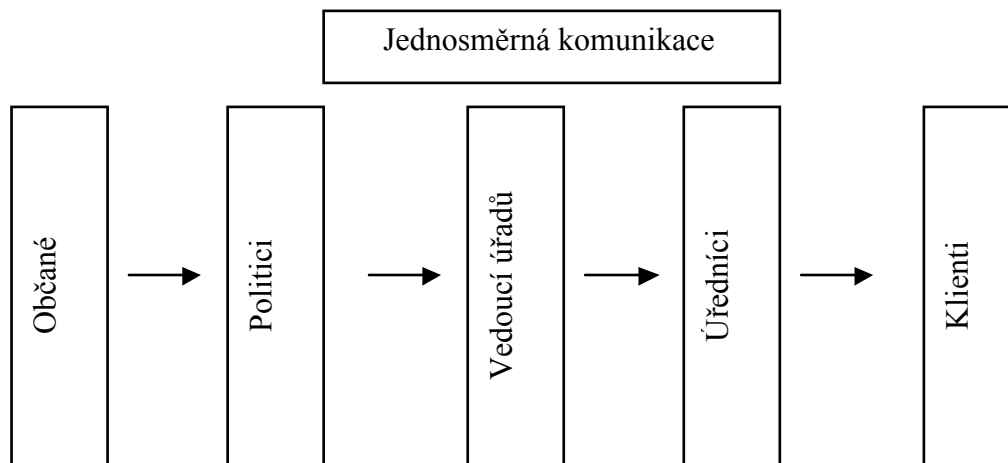
Obec musí být pro-aktivní. Není možné nechat iniciativu zcela na občanech mimo úřady. Je vhodné spolupracovat se sítěmi, které v obci existují – síť nevládních organizací, podnikatelské komory apod.

Základem takových aktivit je komunitní práce, která umožní vytváření funkčních společenství na místní úrovni. Tím dochází k emancipaci občanů, kteří vidí, že je možné s úřady účinně spolupracovat. Proto jsou také ochotnější k participaci na řešení veřejných problémů.

Důležité tedy je, aby občan byl ze strany politiků a úředníků vnímán jako partner a aby úřady byly vnímány jako podpůrné instituce, nikoli jako nástroj oprese občanů.

Jde tedy o to, že občan nesmí být vnímán jako klient, ani se tak nesmí vnímat. Jde o to, aby se jednosměrná komunikace změnila na vícestrannou, jak to popisuje Elinor Ostrom.

Participativní rozpočet byl v tomto kontextu vnímán jako velmi vhodný nástroj. Většina účastníků/-ic se domnívala, že je třeba přerozdělovat v tomto systému větší částky rozpočtu a nikoli pracovat jen na více méně grantovém způsobu. Byť se začátek tímto způsobem jeví jako nejsnáze realizovatelný.

Výstupy workshop II. – Lokální multiplikátor

Workshop vedli a zapsali: Eva Fraňková a Standa Kutáček

Lokální multiplikátor informuje o koloběhu peněz v místní ekonomice, pomáhá také popsat míru lokalizace místní ekonomiky. Ukáže nám, nakolik se peníze, které organizace či jiná ekonomická jednotka vydá, otočí v regionu a kolik jich nenávratně utíká mimo region. Umožňuje nám ukázat, jak upravit svoje aktivity, aby více prospívaly místu a regionu, kde žijeme. Je sestaven tak, aby se dal využívat i pro sledování malé organizace, podniku nebo obce v místní ekonomice.

Samotný LM3 je pouze indikátor – číslo od jedné do tří. Samo o sobě nic nezmění. Může ale poodhalit zajímavé souvislosti. Hlavním smyslem lokálního multiplikátoru není pouze „akademické“ výzkumné cvičení. Poznání souvislostí mezi strukturou výdajů dané organizace a dopadem na místní ekonomiku by mělo vést ke konkrétním úpravám chování, které bude více podporovat rozvoj města či regionu. Velký význam má to, kde utrácíte své peníze vy osobně, váš zaměstnavatel, váš obecní úřad. Pomocí LM3 můžete lidem ukázat tuto jednoduchou souvislost: pokud budou více utrácet u místních firem, povzbudí tak ekonomiku regionu. Úředníci místní samosprávy možná pochopí, že nerozvážným povolováním vzniku supermarketů a hypermarketů dělají ekonomice svého správného území medvědí službu. A třeba začnou uvažovat o možnostech, jak podpořit udržení a vznik menších, v místě zakotvených firem.

Vezměme si malou firmu s ročním obratem jeden milión korun. Tato firma utratí 450 tisíc korun ročně v místě. Navíc její dodavatelé utratí v místní ekonomice průměrně 40 % svých příjmů. Z příjmů od naší firmy to je tedy 180 tisíc korun. Celkový příjem pro místní ekonomiku je tedy 1,63 miliónu korun (1 000 000 + 450 000 + 180 000). Pokud toto číslo vydělíme vstupním obratem firmy, dostaneme hodnotu lokálního multiplikátoru 1,63. Každá koruna, kterou naše firma vydělá, přinese místní ekonomice 1,63 korun, tedy 63 haléřů navíc. Čistě matematicky nemůže být LM3 nižší než 1,00 a vyšší než 3,00. Pokud ale vezmeme v úvahu, že jednotlivci i organizace utratí zhruba 30 % na daních (což nejsou místní útraty), pak se u silné místní ekonomiky dostaneme jen na hodnotu 2,20. U skomírající ekonomiky se bude LM3 blížit hodnotě 1,00.

(převzato z Kutáček 2011:15-16 In: Jelínek & Hádková 2011)

V rámci workshopu diskutovali účastníci, jak lze indikátor lokálního multiplikátoru chápat, jak by ho šlo využít pro hodnocení hospodaření obecním úřadů či městských částí či pro hodnocení dopadů konektčních programů či projektů.

Poté si účastníci zkusili každý spočítat svůj osobní lokální multiplikátor, ovšem pouze tzv. do druhého kola (LM2). Jako pomůcku využili formulář adaptovaný z provedeného výzkumu LM obecních úřadů v Letovicích a Tišnově (viz Novotná 2011). Formulář i vysvětlivky k jednotlivým položkám, vzor vyplnění a vzorec výpočtu LM viz str. 2 a 3. Pro zájemce o další informace viz seznam zdrojů k tématu lokálního multiplikátoru na konci dokumentu.

Testování síly místní ekonomiky pomocí

lokálního multiplikátoru

DOTAZNÍK PRO JEDNOTLIVCE

Do níže uvedených kolonek vyplňte, jakým způsobem obvykle utrácíte svůj měsíční příjem. Údaje můžete vyplňovat v korunách nebo v procentech. Za lokální považujte výdaje, které utratíte v území vzdáleném max. 30km od místa vašeho bydliště. Do poznámek, pokud možno, vypište název podniku, ve kterém v dané kategorii utrácíte nejvíce peněz.

Výdaje vypisujte pro vlastní osobu za období 1 (průměrný) měsíc. Předpokládá se, že Vaše měsíční osobní příjmy se rovnají výdajům.

Místo Vašeho bydliště:

Měsíční osobní příjmy celkem:

Výdaje dle položek	celkem	z toho lokálně	poznámky
1. Potraviny, nápoje			
3. Oblečení, obuv			
4. Vybavení a údržba domácnosti			
5. Nájemné			
6. Elektřina, voda, plyn			
7. Telekomunikace (telefon, televize, rádio, internet)			
8. Odvody státu (daně, sociální a zdravotní pojištění)			
9. Komunální poplatky (svoz odpadu, poplatek ze psů, apod.)			
10. Doprava			
11. Zdraví (regulační poplatky, doplatky za léky, apod.)			
12. Vzdělávání			
13. Kultura a rekreace			
14. Pojištění, spoření, úvěry			
15. Další			
Celkový součet výdajů			

Příklad vyplnění některých položek dotazníku:

z toho dle položek	celkem	z toho lokálně	poznámky
1. Potraviny, nápoje	3500	1200	Lidl
5. Nájemné	9000	9000	

Výpočet LM2: $LM2 = (\text{celkové příjmy} + \text{lokální výdaje}) / \text{celkové příjmy}$

Jak posuzovat, co je lokální (doporučení):

Zboží (potravin, oblečení atd.): V případě firmy i soukromé živnosti je rozhodující místo jejího sídla, nikoli umístění jednotlivé provozovny (např. supermarket může být v místě Vašeho bydliště, ale vlastník sídlí někde jinde, tzn. příjmy z prodeje odtékají jinam). Za lokální útraty tedy považujte nákup v malém místním obchodě (např. večerka), pokud je vlastněný místním obyvatelem/firmou, naopak nákup v obchodním řetězci (např. Lidl, Albert, Penny, Kaufland, apod.) za nelokální.

Služby: Podobně postupujte např. u dodavatelů energií, vody, plynu, telekomunikačních služeb apod. Výdaje za tyto služby jsou v naprosté většině nelokální, v některých případech (např. dodávky vody či tepla) může být vlastník či dlouhodobý provozovatel lokální.

Nájemné: Opět, lokální bude pouze ta platba, která půjde majiteli žijícímu (majícímu sídlo) v území vymezeném jako lokální.

Odvody státu (daně, sociální a zdravotní pojištění) zjednodušeně považujte za nelokální (v případě zájmu lze zjistit, jakou poměrnou část získávají obce v zájmovém území v rámci přerozdělování zpět).

Komunální poplatky (svoz odpadu, poplatek ze psů apod.) jsou příjmem obecního rozpočtu a proto mají lokální charakter.

Doprava zahrnuje výdaje na provoz vlastního automobilu i na jízdné hromadnou dopravou. Náklady na paliva do automobilu považujte za nelokální (viz metodika TES, Kutáček, 2007: 53). V případě hromadné dopravy opět záleží na sídle dopravce.

Zdraví (regulační poplatky, doplatky za léky apod.): Regulační poplatky zaplacené lokálním zdravotnickým zařízením a lékařům lze považovat za lokální. Naopak doplatky za léky jsou nelokální.

Vzdělávání, např. náklady na jazykové kurzy, knihy, školní pomůcky apod. posuzujte opět dle sídla poskytovatele zboží či služby.

Pojištění, spoření, úvěry jsou zpravidla nelokální.

Literatura k tématu lokálního multiplikátoru

- Ježková M. 2009. *Lokální multiplikátor 3: lokalizace jako prvek udržitelného rozvoje*. [Magisterská diplomová práce, Katedra environmentálních studií, FSS MU Brno]. Viz http://is.muni.cz/th/79141/fss_m/DP_Jezkova_Michaela.pdf
- Kutáček S. (ed.). 2007. *Penězům na stopě*. Trast pro ekonomiku a společnost, Brno. Viz <http://www.thinktank.cz/fileadmin/thinktank-upload/texty/TES-penezum-na-stope.pdf>
- Kutáček S. 2011. Penězům na stopě, pp. 15-16 In: Jelínek P & Hádková D. 2011. *Ekonomické alternativy na Jižní Moravě*. Mendelova univerzita v Brně, Horní mlýn a ČSOP Veronica: Brno. Viz <http://www.hornimlyn.cz/soubory/sbornik%20EKONALT%202011.pdf>
- LM3 On-line – elektronická verze výzkumu LM3: <http://www.lm3online.org>
- NEF. 2002. *The money trail. Measuring your impact on the local economy using LM3*. New Economics Foundation: London. Viz http://www.neweconomics.org/sites/neweconomics.org/files/The_Money_Trail.pdf
- Novotná K. 2011. *Ekonomická lokalizace v malých městech Jihomoravského kraje: případová studie vybraných ekonomických subjektů*. [Diplomová práce, Katedra environmentálních studií FSS MU Brno]. Viz http://is.muni.cz/th/343161/fss_m/DP_Novotna.pdf
- Uhlířová J. & Machů H (eds.). 2008. *Co přinesly projekty v Hostětíně? Analýza modelových projektů udržitelného rozvoje*. 2. doplněné vyd. Brno: Trast pro ekonomiku a společnost. Víz <http://www.veronica.cz/?id=128&i=72>